

Олена КРАВЕЦЬ

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ ДРУКОВАНИХ ТЕКСТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У СТУДЕНТІВ МОВНИХ ВУЗІВ

Відповідно до програми з англійської мови для університетів (інститутів) навчання іноземній мові як спеціальності, містить у собі оволодіння студентами такими видами діяльності, як аудіювання, мовлення, писання та читання. На цей час питання якісного покращання системи вищої освіти безпосередньо пов'язано з розробкою доскональних науково-обґрунтованих методів навчально-пізнавальної діяльності. В зв'язку з цим, для того щоб максимально приблизити мову студентів до літературної і повсякденної норми суспільства, мову якого вони вивчають, чи оволодіти комунікативною компетенцією іноземної мови, багато методистів пропонують здійснювати цей процес через використання автентичних друкованих текстів (М.Брін, Л.Ліер, С.Ю. Ніколаєва, Г.Нойер, Х.Уїддоусон, О.М. Шерстюк, McDonough, Morrow, Phillips, Shettlesworth, Wilkins та інші.) Однак проблема використання автентичних друкованих текстів як засобу формування лексичної компетенції у студентів початкового етапу навчання у методичній літературі освітлена недостатньо, не пропонуються методики природної мотивації засвоєння нових активних лексичних одиниць. Про це свідчать самі підручники з іноземної мови, учбові тексти в яких не є мотивованими і достатньо цікавими для студентів даної вікової групи. Тому дана тема і потребує подальшого вирішення.

Згідно з рекомендованою “Програмою з англійської мови для студентів університетів (інститутів)” та рекомендацією Ради Європи (2001) студенти початкового етапу навчання повинні мати рівень B2 сформованості лексичної компетенції. Згідно з цим рівнем вони можуть читати і розуміти статті і повідомлення на побутову тематику, сучасну літературну прозу; дати чітке і детальне повідомлення прочитаного, висловити свою власну думку, переваги і недоліки змісту, вести діалогічну і монологічну розмову на базі прочитаного тощо. Тобто головною метою занять з іноземної мови для студентів I курсів мовних факультетів є формування комунікативної компетенції.

Під комунікативною компетенцією (КК) ми розуміємо здатність вирішувати за допомогою іноземної мови актуальних для студентів і суспільства задач спілкування з побутового, студентського, побутового і культурного життя; здатність реалізувати лінгвістичну компетенцію (оволодіння фонетикою, граматиною і лексикою) в різних умовах мовленнєвого спілкування.

Студент володіє комунікативною компетенцією, якщо він в умовах прямого чи опосередкованого контакту успішно вирішує завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, згідно з її нормами і традиціями. З психологічної точки зору КК – це, насамперед, здатність людини адекватно ситуації спілкування організувати свою мовленнєву діяльність в її продуктивних і рецептивних видах.

Рівень КК визначається етапом і метою навчання [1: 67].

Таблиця № 1

Основні компоненти КК

Комунікативна компетенція							
Мовна діяльність			Мовленнєва діяльність	Соціокультурний компонент			
оволодіння фонетичним рівнем мови	оволодіння лексичним рівнем мови	оволодіння граматичним рівнем мови	аудіювання писання читання мовлення	соціокультурний зміст			
				соціокультурні знання		навички та вміння	
				лінгвістичні	нелінгвістичні	практичні	інтеркультура

Як ми бачимо із таблиці мовна діяльність – це оволодіння системою звуків, морфем (фонетичним рівнем), знання слів (лексичним рівнем), та правил їх сполучення на морфологічному, семантичному та лексикологічному рівнях, оволодіння системою знаків, що є основним засобом спілкування в певному суспільстві [2: 248].

Лексична компетенція (ЛК) є складовим компонентом мовної компетенції. Під лексичною компетенцією ми розуміємо володіння способами формування і формулювання думок засобами мови, оволодіння лексичними одиницями мови, яка вивчається, і правильне використання їх в залежності від ситуацій. ЛК входить в склад комунікативної компетенції.

Аналізуючи програму можна з впевненістю зробити висновок, що соціокультурний компонент є складником як змісту навчання іноземної мови, так і навчального контексту. Оскільки мова і культура тісно пов'язані в процесі навчання іноземної мови, необхідно ним користуватись у виборі лексики для вище запропонованих тем. Соціокультурний компонент полягає в правильному живанні безеквівалентної лексики, обізнаність з соціокультурними умовностями суспільства.

Приймаючи до уваги вищесказане, ми систематизуємо критерії відбору ЛО для формування ЛК у студентів I курсу: 1) тематичність; 2) відповідність сферам спілкування; 3) аутентичність; 4) наявність соціокультурного

компонента.

Автентичність є провідним критерієм, який дозволяє відібрати лексичні одиниці типові для різних природних ситуацій, які широко використовуються носіями мови. Використання цього критерію дозволяє уникнути нам слів не відповідних стилю, штучно підібраних з рідної мови.

Укладачі програми та стандартів пропонують основні напрями відбору лексики з метою вдосконалення навчального процесу, його взаємоузгодження, “доступності” та “прозорості”. Пропонуються такі стратегії відбору лексики:

- 1) відбирати в тематичних полях ключові слова, необхідні для виконання комунікативних завдань, які відповідають потребам того хто вчить мову;
- 2) дотримуватись принципів лексичної статистики для відбору слів, найбільше уживаних у загальному просторі користування або в обмеженому тематичному полі;
- 3) відбирати усні та письмові тексти (автентичні) і вивчати слова, які вони містять;
- 4) передбачити словникову прогресію і про те залишати можливість для словника розвиватися органічно на потребу того, хто вивчає мову та її функції.

Сказане дозволяє зробити висновок про необхідність застосування автентичних текстів, як джерела типових лексичних одиниць, які вживаються носіями мови в звичайних, повсякденних ситуаціях при навчанні студентів початкового етапу мовних вищих учбових закладів.

В останні роки велика увага приділяється проблемі автентичності в методичці навчання іноземним мовам. В перекладі з англійської “автентичний” означає “звичайний”. Цей термін частіше всього в методичній літературі вживаються для характеристики текстів, які вживаються на занятті. Автентичним традиційно прийнято вважати текст, з початку не передбачений для навчальних цілей. Однак поняття “автентичності” поширюється також і на інші сторони учбового процесу.

Завдання викладача полягає в тому, щоб добитись гармонійного сполучення всіх параметрів автентичності. Переваги автентичних текстів над учбовими текстами відображені в таблиці № 2:

Таблиця № 2

Оптимізація формування лексичної компетенції
за допомогою автентичних текстів

Учбові тексти	Автентичні тексти
недостатній рівень мотивації	- підвищує інтерес до іноземної мови; - забезпечує як комунікативну, так і лінгвістичну мотивацію;

труднощі з утриманням слів у пам'яті	- робить процес засвоєння лексики більш особистим; - забезпечує зв'язок з реальними ситуаціями; - активізує асоціативну пам'ять;
неадекватне використання лексики	- забезпечує розвиток з реальними ситуаціями; - сприяє засвоєнню синонімів, омонімів і багатозначних слів.

Однак складність граматичних форм, різноманіття лексики, особисті особливості авторського стилю можуть створити складності на початковому етапі навчання. Разом з цим спрощення мови у відповідності з потребами студента є невід'ємною частиною звичайної комунікації. В роботах закордонних авторів ми зустрічаємося з такими термінами для позначення автентичності текстів як: напівавтентичні (edited authentic texts), відредаговані (semi-authentic texts), учбово-автентичні тексти (learner authentic texts). Виходячи з цих визначень можна зробити висновок, що автентичність і методична обробка текстів не є взаємовиключеними поняттями. Допускається метод обробки тексту без порушення його автентичності.

Проведений аналіз відібраних молодіжних журналів і газет таких як "Newsweek", "Kyiv-Post", "Ukrainian Weekly", "Morning Star", "Moscow News" дозволив виділити три види автентичних текстів, представлених різними жанровими формами:

1-й вид – функціональні тексти повсякденного вжитку, що є на показнику, дорожньому знаку, вивісці, рекламі, етикетці, карті, схемі, діаграмі; в розкладі руху транспорту, програмі театру і таке інше, що виконує інструктуючу, пояснювальну, рекламну, чи попереджуючу функцію.

2-й вид – інформативні тексти: стаття, повідомлення, інтерв'ю, опитування громадянської думки, листи читачів, актуальна сенсаційна інформація, оголошення, роз'яснення до статистики, коментар і т.п., що виконують інформативну функцію і містять постійно нові відомості і факти з різних галузей життя.

3-й вид – художні твори англійських і американських письменників.

На наш погляд перші два види текстів можуть бути використані під час навчання ЛК, так як вони сприяють реалізації подальшої мотивації учнів, тобто демонстрації практичного використання іноземної мови, розширюють кругозір загальних знань студентів, доповнюють його знаннями країнознавчих реалій країни, мова якої вивчається. Разом з цим ми вважаємо неможливим обмежитися тільки ними. З нашої точки зору крім автентичних функціональних і інформативних текстів повинні бути художні твори американських і англійських письменників. Маючи універсальний вплив на читача, тексти художніх творів сприяють розвитку

мовленнєвої культури, збагаченню мовних знань студентів.

Методистами розроблені різні критерії відбору текстів в залежності від мети їх використання. Оскільки нас цікавлять тексти як засіб розвитку ЛК, ми відібрали тільки ті з них, які найбільш повно відповідають обраній нами меті. Серед них ми виділяємо дві групи вимог: *основні і додаткові*:

1) основні:

- використання автентичної лексики, фразеологізмів і граматики;
- зв'язність тексту;
- адекватність мовних засобів, що використовуються у пропонуемій ситуації;
- повсякденність цієї ситуації;
- відображення особливостей культури і національної ментальності носіїв мови, інформативна і емоційна забарвленість; актуальність проблематики з позиції людських цінностей і точки зору гострих проблем сучасності;
- відповідність віковим особливостям, мовленнєвому і життєвому досвіду студентів, їх інтересам.

2) додаткові:

- урахування можливості опори на міжпредметні зв'язки (можливості встановлення міжпредметних зв'язків з курсу літератури, з рідної мови, чи порівняння традицій, стилю життя);
- спрощення до рівня знань студентів іноземної мови.

Ці та інші параметри автентичності тексту відрізняють цілісний мовленнєвий твір від простого набору речень [3: 86].

Необхідно також відмітити, що текст сприймається студентами як звичайний, якщо він являється аналогом якогось реально існуючого типу тексту (листа, реклами, інструкції і т.п.). Важну роль в досягненні автентичності сприйняття тексту відіграє і його оформлення. Так, в сучасних підручниках об'ява подається у вигляді аркушу паперу, прикріпленого до стіни, стаття – в вигляді вирізки з газети, текст вітальної картки, листа написаного від руки і т.п. Це складає враження справжності тексту і ефективно занурює в мовне середовище [2: 115].

Так, наведемо приклад роботи з різними типами текстів.

Pre reading activities:

a) Look at these words and say about your progress in English.

to pick up, to get irritated, to take notes, do speaking, to work out, to keep up with others, to catch on, to get across, to make an effort

b) Judging upon these words what can you say about the author's success in studding?

Reading

... As for my Arabic... well, things are not going too badly. I feel I'm slowly picking it up. I go to classes every morning for an hour and a half. They are OK, but the teacher is very strict. He gets irritated if you make a mistake, so I just shut up and don't say anything, but I do take lots of notes. We do some speaking and a little writing every day and I'm gradually beginning to work out the difference between all the alphabet, though it's not easy. Some people in the class have studied Arabic before and they generally catch on much quicker than me when new words are introduced, but I try and do lots of homework and so I'm keeping up with others OK.

The best thing though is just walking around town – people often ask you to come in their shop and have a cup of tea. Obviously I can't say much yet but it's a good chance for them to practice their English and for me to practice my Arabic. Somehow, between us, we can generally get across what we want to say.

It's funny but some words and expressions you hear again and again, like "shokran" (which means "thank you")/I try and make an effort to look them up in my English/Arabic dictionary, and then to learn them by heart.

My job, on the other hand, has not been going so well...

Post reading activities

Write a letter to your friend by analogy with this one about your classes of English.

1. Беляев Б.В. Психологические основы усвоения лексики иностранного языка. – М., 1964. – С. 67.
2. Николаєва С.Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. – К., 1999. – С. 248.
3. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иномязычному говорению. – М., 1991. – С. 86.
4. Ляховицкий М.В. Методика обучения иностранным языкам в школе. – М., 1982. – С. 115.